

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ทำการศึกษามุ่งความสนใจในการศึกษา พัฒนาการ และการดำรงอยู่ รวมไปถึงการขยายตัวของบริการทางด้านการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้บริบทของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองไทยที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยต่างๆ วิเคราะห์ถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้า และการบริหารจัดการบริการทางด้านการศึกษา เพื่อให้เลี้ยงตัวเองได้ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในยุคสมัยที่ถูกทุนนิยมครอบงำ ซึ่งมหาวิทยาลัยก็ถือเป็นหน่วยสำคัญอย่างยิ่งในการผลิตบัณฑิตออกสู่สังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับการกลายเป็นสภาพจากผลผลิตเป็นสินค้า เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตของผลผลิต จากการผลิตเพื่อใช้เองไปสู่การผลิตเพื่อแลกเปลี่ยน โดยผลผลิตดังกล่าวจะต้องมีมูลค่าการแลกเปลี่ยน หรือนัยหนึ่งคือประโยชน์ที่จูงใจให้เกิดการแลกเปลี่ยนขึ้น การศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นระดับที่มีผู้ประสงค์จะเข้าศึกษาในอัตราที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะในสังคมโลกยุคปัจจุบันโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น จะทำให้มนุษย์เรามีโอกาสในการมีผลิตภาพที่สูงขึ้นตามด้วย การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยกฐานะทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม สังคมไทยจึงมีการใช้จ่ายในการศึกษาค่อนข้างสูง รวมทั้งความเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชื่อเสียงที่โด่งดังของมหาวิทยาลัย และมาตรฐานคุณภาพบัณฑิตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเคยผลิตไป ส่งผลให้ผู้บริโภคจำนวนไม่น้อยต้องการจะซื้อบริการการศึกษาที่ผลิตโดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำให้การศึกษามีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สูง สิ่งนี้ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกลายเป็นสินค้าอย่างหนึ่งในสังคม เนื่องจากมีแรงจูงใจให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากการเป็นผู้ให้บริการการศึกษา

กระบวนการกลายเป็นสินค้า การดำรงอยู่ และการขยายตัวของบริการทางการศึกษา จากที่ได้กล่าวไปในบทข้างต้น จะเห็นได้ว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกำลังผลิตบริการการศึกษาในรูปแบบของหลักสูตรพิเศษที่มีลักษณะความเป็นสินค้าที่มีการซื้อขายกันในตลาดมากขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง โดยเลือกผลิตหลักสูตรพิเศษในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาด และมีแนวโน้มว่าจะขายได้ คำนึงถึงความต้องการของตลาดเป็นหลักเสียส่วนใหญ่ และผลกระทบที่สำคัญยิ่งก็คือ

ความเป็นสาธารณะของสินค้าที่ประชาชนที่ใฝ่รู้จะเข้าถึงได้ลดลง ในขณะที่มีการสร้างระบบกีดกัน ด้วยราคาค่าบริการมีมากขึ้น หลักการตลาดถูกนำมาใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในทางธุรกิจ ซึ่งในทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์ การศึกษามีสถานะเป็นสินค้ามาตั้งแต่ต้น และไม่ได้เป็นสิ่งแปลกใหม่แต่อย่างใด เพียงแต่ระบบการชำระราคาแตกต่างกัน โดยแต่เดิมอาจเป็นการชำระด้วยสิ่งของหรือแรงงาน แต่ปัจจุบันมีการชำระเป็นตัวเงินเนื่องจากเป็นระบบที่ใช้เงินตราเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยน

เงินตราและค่าจ้างตอบแทน กลายเป็นสิ่งต่อเชื่อมและยึดเกาะความสัมพันธ์ทางการผลิต ในอุตสาหกรรมนี้ ความสัมพันธ์ซึ่งแต่เดิมครูบาอาจารย์จะคัดเลือกลูกศิษย์เพราะเห็นแววบางอย่าง กลับกลายเป็นการให้บริการโดยรับค่าตอบแทนเป็นเงินแทน ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์จึงเป็นเหมือนผู้ผลิตกับผู้บริโภคเสียมากกว่า

หลักสูตรภาคพิเศษ หลักสูตรนานาชาติ และหลักสูตรภาษาอังกฤษเกิดขึ้นมากมาย เนื่องจากเป็นที่นิยมในยุคปัจจุบัน ด้วยเหตุที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีอำนาจในการประสาทปริญญาบัตรและวุฒิปัตราตามกฎหมาย มหาวิทยาลัยเรียนรู้การหารายได้จากการใช้อำนาจนี้ กระบวนการแปรปริญญาบัตรและวุฒิปัตราให้เป็นสินค้า (Commodification) เกิดขึ้นควบคู่กับ กระบวนการแปรบริการการศึกษาให้เป็นสินค้า หากความต้องการแสวงหารายได้ยังมีมาก กระบวนการแปรปริญญาบัตรและวุฒิปัตรา รวมทั้งการแปรบริการการศึกษาให้เป็นสินค้าย่อมมีมากตามกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรก ซึ่งได้รับการสถาปนาขึ้นโดยองค์พระมหากษัตริย์เพื่อจัดการศึกษาให้แก่ราษฎรชาวไทย เกียรติภูมิของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงสูงส่งเพราะผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างใกล้ชิด แต่เมื่อกระแสทุนที่ปลุกฝังแนวคิดแบบวัตถุนิยม ได้เข้ามาทำให้เกียรติภูมิของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต้องถูกบิดเบือนไป จากปรัชญาของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถานให้การศึกษากลับถูกปรับเปลี่ยนที่ละน้อย ไปเป็นเพื่อการพาณิชย์ การดำเนินงานไปในทิศทางของการหารายได้ เพื่อดำรงอยู่ เพื่อเลี้ยงตนเอง ภายใต้อิทธิพลของทุนนิยม

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น คือการแสวงหารายได้ จากบริการการศึกษาในหลักสูตรพิเศษที่เปิดให้บริการการศึกษาตามความต้องการของตลาด แตกต่างจากอดีตที่การศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยยังไม่มีลักษณะเป็นสินค้าในระบบทุนนิยมอย่างชัดเจน เนื่องจากผู้ผลิตการศึกษา ยังไม่ได้ให้บริการการศึกษาตามความต้องการของตลาดอย่างเป็นเรื่องเป็นราวเท่ากับในปัจจุบันนี้

ลักษณะการสะสมทุนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะมาจากการสะสมมูลค่าส่วนเกิน หรือกำไรจากการสอนนิสิตจำนวนไม่มาก ก่อนที่จะขยายกิจการการสะสมทุน และมีการลงทุนอย่างใหญ่โต เปิดขยายเพิ่มหลักสูตรที่น่าสนใจ เพื่อดึงดูดลูกค้า และในขณะเดียวกันเมื่อพลังการผลิต หรือเทคโนโลยีการสื่อสารมีความก้าวหน้ามากขึ้นมาก ก็ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถใช้ประโยชน์ จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนี้มาช่วยเพิ่มกำไร หรือมูลค่าส่วนเกิน โดยที่อาจารย์ใช้พลัง แรงงานของตนเท่าเดิมในการเรียนการสอน แต่อาศัยพลังการผลิตที่ก้าวหน้า ผลิตซ้ำการเรียน การสอนของตน ในรูปของการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้สามารถเพิ่มมูลค่าส่วนเกิน หรือ กำไรได้มากขึ้น

จากการศึกษาในครั้งนี้งจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า การศึกษาในหลักสูตรพิเศษที่จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยผลิตขึ้น มีลักษณะของการกลายเป็นสินค้าอย่างชัดเจนในยุคปัจจุบัน โดยสามารถ พิจารณาได้จาก

ประการที่หนึ่ง ตามทฤษฎีว่าด้วยสินค้าของมาร์กนั้น สินค้า คือ ผลผลิตที่ถูกผลิตขึ้นเพื่อ แลกเปลี่ยนในตลาด ดังนั้น การศึกษาที่เป็นสินค้าก็คือการให้บริการจัดการศึกษาที่ถูกผลิตเพื่อ แลกเปลี่ยน หรือเพื่อขายในตลาด หรือรูปแบบการศึกษาที่เป็นลักษณะของการจ้างวาน โดยจะมี ผู้ผลิตที่รับผิดชอบดำเนินการศึกษาให้แก่ผู้เข้าศึกษาแลกเปลี่ยนกับเงินค่าดำเนินการ โดย ผู้ผลิตในงานศึกษาชั้นนี้ก็คือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งดำเนินการในรูปแบบของการผลิต หลักสูตรพิเศษต่างๆ

ประการที่สอง การศึกษาที่เป็นสินค้าจะเป็นผลผลิตที่ถูกผลิตขึ้นเพื่อมุ่งตอบสนองความต้องการ ของตลาด ผู้ผลิต(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) มุ่งเน้นผลิตบริการการศึกษาในรูปแบบที่เป็นที่ต้องการ ของผู้เข้าศึกษา เมื่อภาษาอังกฤษกลายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน ก็มีการผลิตหลักสูตรพิเศษที่ มีการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษออกมาจำนวนมาก รวมถึงคอร์สเรียนที่เร่งรัด ใช้เวลาใน การศึกษาทั้งหลักสูตรน้อยลงกว่าเดิม จากการเรียนปริญญาโทที่ต้องใช้เวลาสองปี ก็อาจยื่นย่อให้ หลักสูตรเหลือเวลาเพียงแค่ปีเดียว ให้ตรงกับความต้องการของนิสิต รวมทั้งมีการสร้างทางเลือกใน บริการต่างๆ ให้แก่ผู้เข้าศึกษา มีการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าศึกษาในด้านต่างๆ ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยต้องการรูปแบบการศึกษาที่มีมูลค่าสูงมากกว่าผู้ประสงค์จะเข้าศึกษาที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจต่ำ ลักษณะเช่นนี้การจัดการศึกษาจะเป็นไปตามกลไกราคาในตลาด ซึ่งอาจเป็นการ เบี่ยงเบนความหมายของการจัดการศึกษา หรือหน้าที่มหาวิทยาลัยในการให้บริการสังคม บริการ ทางการศึกษาจะตอบสนองความต้องการในเชิงสัญญาะ ตลาดต้องการแรงงานรูปแบบไหน(จบไป

แล้วเงินเดือนสูง, จบแล้วมีบริษัทต่างๆ ให้เลือกมากมาย) คนก็จะเลือกเข้าศึกษาในสาขาที่ตลาดต้องการนั้นๆ

ประการที่สาม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอันเป็นผู้ผลิตบริการการศึกษา หรืออาจารย์มีการผลิตซ้ำ(Reproduction) บริการการศึกษาโดยอาศัยพลังการผลิต หรือเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นอย่างก้าวหน้า ซึ่งทำให้การเรียนมีมาตรฐานเดียวกัน (Standardization) แม้ว่าจะอยู่ต่างหลักสูตรกัน อันก่อให้เกิดการผลิตหลักสูตรเป็นแบบอุตสาหกรรม (Mass Product) กล่าวคือ มีการกำหนดหลักสูตรพิเศษต่างๆ ออกมาเป็นจำนวนมาก เช่นการเพิ่มภาคพิเศษที่เรียนตอนเย็น หรือเรียนเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ เพื่อให้ได้จำนวนคอร์สเรียนมากที่สุด ในเวลาเรียนที่มีอยู่อย่างจำกัด

ประการที่สี่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในฐานะผู้ผลิตสินค้าบริการการศึกษา ยังมีการโฆษณาทั้งทางตรงโดยผ่านแผ่นพับ และสื่อต่างๆ และโฆษณาทางอ้อมโดยผ่านปากต่อปากของผู้เรียน อันเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และก่อให้เกิดแรงจูงใจในการมาสมัครเรียน ซึ่งก่อให้เกิดการสะสมทุน (Capital Accumulation) เพื่อขยายกิจการ หรือขยายสาขาหลักสูตรพิเศษอันก่อให้เกิดกำไรเพิ่มมากขึ้น

บริการการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปัจจุบันจึงมีลักษณะเป็นสินค้าอย่างเด่นชัดในหลักสูตรพิเศษเกือบทั้งหมด กล่าวคือ มีทั้งผู้ที่ต้องการซื้อสินค้า และผู้ต้องการขาย ทำให้มีตลาดเกิดขึ้น มีการกำหนดราคาต่ำเล่าเรียนตามกลไกตลาด และยิ่งระดับการศึกษาสูงมากเพียงใด การเปลี่ยนแปลงนี้ก็จะเห็นได้ชัดเจนมากขึ้นเพียงนั้น แต่ในขณะเดียวกันจะมีหลักสูตรพิเศษบางหลักสูตร ที่พบข้อจำกัดบางประการ ทำให้ผลิตออกมาแล้วขายไม่ได้ ไม่สามารถทำการผลิตซ้ำเพื่อสะสมทุนได้ ไม่สามารถเห็นถึงภาพของการเป็นสินค้า แต่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ยังคงผลิตอยู่ในปัจจุบัน เพื่อถ่ายทอดความรู้ตามหน้าที่ของสถาบันการศึกษาที่ดี

5.2 ข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการ และการดำรงอยู่ รวมไปถึงการขยายตัวของบริการทางการศึกษาในหลักสูตรพิเศษของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้บริบทของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองไทยที่เปลี่ยนแปลงไป วิเคราะห์ถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้า และการบริหารจัดการบริการทางการศึกษา เพื่อให้เลี้ยงตัวเองได้ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยศึกษาจากงานเอกสาร สถิติข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัย อีกทั้งสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ อุปสรรคที่เกิดขึ้นคือ การศึกษาในครั้งนี้ ทำขึ้นในช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเข้าสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล

ซึ่งยังไม่มีความแน่ชัดถึงแนวโน้มในการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ จึงทำให้ไม่เห็นผลจากการออกนอกระบบราชการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับการเปลี่ยนแปลงการให้บริการการศึกษา มากเท่าไรนัก

รวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้นเป็นไปอย่างลำบาก การจัดเก็บข้อมูลในแต่ละปีมีรูปแบบที่แตกต่างกันตามผู้จัดทำและนโยบายของแต่ละหน่วยงานในปีนั้นๆ ทำให้การเปรียบเทียบข้อมูลพัฒนาการการให้บริการการศึกษาในเชิงสถิติไม่ชัดเจนนัก และข้อมูลบางอย่างก็เป็นข้อมูลที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการดำเนินธุรกิจการให้บริการการศึกษา เช่น ในเรื่องของรายละเอียดที่มาของรายได้ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการต่างๆ ทำให้ไม่สามารถได้ภาพรวมและพัฒนาการของการดำเนินธุรกิจบริการการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ทั้งหมด ต้องอาศัยข้อมูลทุติยภูมิที่ปรากฏตามสื่อและเอกสารต่างๆ ทดแทน

5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากข้อจำกัดในการศึกษาที่เกิดขึ้น ส่งผลให้การศึกษายังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ผู้ทำการศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางในการศึกษาครั้งต่อไปไว้ดังนี้

1. ในสภาวะที่การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะมีการปรับตัวอย่างไรในยุคเสรีเช่นนี้ ทิศทางของการให้บริการการศึกษาในโลกอนาคตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะเป็นเช่นไร
2. การที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันของมหาวิทยาลัยอื่นๆ การปฏิสัมพันธ์และการต่อสู้แข่งขันของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กับมหาวิทยาลัยอื่นๆนั้นๆ ควรศึกษาถึงรูปแบบการต่อสู้ ปะทะ หรือประสานความร่วมมือในการดำเนินกิจการกันอย่างไร
3. ผลกระทบจากการออกนอกระบบราชการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กับการผลักดันให้การศึกษาในมหาวิทยาลัยกลายเป็นสินค้าอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น มีข้อดี ข้อเสียเช่นไรบ้าง
4. รูปแบบการให้บริการการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังจากการออกนอกระบบราชการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่งผลให้โอกาสและความเท่าเทียมกันของประชาชนในการเข้าถึงการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เปลี่ยนแปลงไปด้วยหรือไม่